

השיחה השבועית

מפי הרב אפרים כחלון שליט"א

משפטים

הרב אפרים כחלון שליט"א
RabbiEfraim@BeEzratHaShem.org

פְּרִשֵׁת מִשְׁפָּטִים זְהִירוֹת, עֲמֵי הָאָרֶץ!

הַקּוֹצִים וְהַגְּדִישׁ

”וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לִפְנֵיהֶם” (שמות כא, א) - הַרְבֵּה חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים נִלְמָדִים מִהַפְּרָשָׁה הַזֹּאת, מֵהֶם מִסְכָּתוֹת שְׁלֵמוֹת, כָּל סֵדֶר גְּזִיקִין, בְּכָא מְצִיעָא, בְּכָא בְּתָרָא, סְנֵהֲדָרִין וְעוֹד. מִכָּל פְּסוּק בַּתּוֹרָה יֵשׁ הֶמוֹן דִּינִים, לְשִׁוּצָאִים עַל פִּי דְרִשּׁוֹת חַו”ל שְׁחָדְשׁוּ בְּמִשְׁךְ הַדּוֹרוֹת. בְּחֻרְנוֹ בְּעִזְרַת הַשֵּׁם לְדַבֵּר עַל פְּסוּק אֶחָד בַּפְּרָשָׁה.

אוֹמֵר הַכְּתוּב: ”כִּי תֵצֵא אִשׁ וּמְצָאָה קֹצִים וְנֹאֲכַל גְּדִישׁ אוֹ הַקֶּמֶה אוֹ הַשְּׂדֵה שְׁלָם יִשְׁלַם הַמְּבַעֵר אֶת הַבְּעֵרָה” (שמות כב, ה), הַפְּשֻׁט הַפְּשוּט: אָדָם עָשָׂה מְנַגֵּל בְּחֻצֵר, נִפְנָף נִפְנָף. נִכְנָס רָגַע לְבֵית וְהַמְנַגֵּל הַתְּנַפֵּף. הָאִשׁ בְּעֵרָה וְהַתְּחִילָה לְשַׂרְף אֶת הַחֻצֵר שְׁלוֹ, שֶׁל הַשְּׂכָנִים וְנִשְׂרַף לוֹ הַגְּדִישׁ, הַקֶּמֶה, הַשְּׂדֵה, זֶה שֶׁהַדְּלִיק אֶת הַמְנַגֵּל צָרִיךְ לְשַׁלֵּם.

אֲךָ יֵשׁ גַּם דְּרָשׁ עַל הַפְּסוּק הַזֶּה, וְדָרְשׁוּ חַו”ל בְּגִמְרָא (בכא קמא דף ס ע”א), אָמַר רַבִּי יוֹנְתָן: אֵין פְּרַעְנוֹת בְּאֵה לְעוֹלָם אֶלָּא בְּזִמְן שְׁהַרְשָׁעִים בְּעוֹלָם - אִם יֵשׁ אֲנָשִׁים שְׁעוֹשִׂים עֲבֵרוֹת מְגִיעוֹת הַצָּרוֹת. וְאִינָה מִתְחַלֵּת אֶלָּא מֵהַצְּדִיקִים, שְׁנֹאֲמַר ”כִּי תֵצֵא אִשׁ” - אִשׁ זֹו הַפְּרַעְנוֹת, הַמְּחַלּוֹת, הַיִּסּוּרִים, הַצָּרוֹת, הַפְּגוּעִים, וּמְצָאָה קֹצִים - קוֹצִים אֵלוֹ הַרְשָׁעִים. אִימְתִי אִשׁ יוֹצֵאת? בְּזִמְן שֶׁהַקּוֹצִים מְצוּיִים! וְלֹא מִתְחַלֵּת אֶלָּא מִן הַצְּדִיקִים, שְׁנֹאֲמַר:

זְהִירוֹת, עֲמֵי הָאָרֶץ

“וּנְאָכַל גְּדִישׁ”. מַה זֶה נְאָכַל? שֶׁהַגְּדִישׁ, הֵם הַצְּדִיקִים, כָּבֵר וְנְאָכְלוּ תַחֲלָה.

לָמָּה הַצְּדִיקִים נֶעְנְשִׁים?

וּלְכַאוֹרָה קִשָּׁה: מַה הַצְּדִיקִים עָשׂוּ, לָמָּה הֵם נֶעְנְשִׁים וְעוֹד בְּתַחֲלָה לִפְנֵי הָרִשָּׁעִים?

וְהַתְּשׁוּבָה הִיא, אִם אַתֶּם צְדִיקִים לָמָּה אַתֶּם לֹא מְסַלְּקִים אֶת הָרִשָּׁעוֹת מִן הָעוֹלָם? “יִתְמוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ” (תהילים קד, לה), אַתֶּם צְדִיקִים כָּל הַכְּבוֹד, אֲבָל לָמָּה אַתֶּם לֹא עוֹשִׂים שִׁיְהִיו עוֹד צְדִיקִים? בְּגַלֵּל זֶה הַצְּדִיקִים מְסַתְּכָנִים בְּמוֹת, בְּצָרוֹת וּבִיסוּרִים.

רַבִּי מִפְּרָנִס רַק אֲבָרְכִים

הַגְּמָרָא (בבא בתרא דף ח ע"א), מְסַפֶּרֶת עַל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא מַחְבֵּר הַמְּשֻׁנָּיוֹת, הַתֵּנָא הַקְּדוֹשׁ הָיָה אֹמֵר דְּבָרִים לֹא כָּל כֶּף פּוֹפּוֹלָרִיִּים, וּבִזְמַנּוֹ הָיָה רָעַב גָּדוֹל. מִכִּיּוֹן שֶׁהָיָה עָשִׂיר גָּדוֹל, פָּתַח אֶת אוֹצָרוֹ וְאָמַר: “כָּל מִי שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה אֲנִי אֶפְרָנִס אוֹתוֹ, מִי שֶׁלֹּא לוֹמֵד שִׁילָךְ לְעַבֵּד”. לֹא מְשַׁנֶּה מָה אַתָּה לוֹמֵד, מְקַרָא, מְשַׁנֶּה, גְּמָרָא, הִלְכָה, אַגְּדָה, תְּהִלִּים, כָּל עוֹד אַתָּה לוֹמֵד אֲנִי מְשַׁלֵּם. אֲבָל אִם אַתָּה עִם הָאָרֶץ, לֹא לוֹמֵד כְּלוּם, לָךְ תַּחֲפֹשׂ עֲבוּדָה! אֲנִי לֹא נוֹתֵן לָךְ.

דַּחַק רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן עֲמֶרָם, הוּא הָיָה קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים, גָּאוֹן עֲצוּם, וְנִכְנָס, וְרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא לֹא הִכִּיר אוֹתוֹ. אָמַר לוֹ: “רַבִּי, פְּרָנִסְגִי”. אָמַר לוֹ: “בְּנִי, קְרִיתָ? שְׁנִיתָ? לְמַדַּת תּוֹרָה?” אָמַר לוֹ: “לֹא!”. אָמַר לוֹ: “אִם כֵּן בְּמָה אֶפְרָנִס אוֹתָךְ? בְּאִיזוֹ זְכוּת?” אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹנָתָן בֶּן עֲמֶרָם: “פְּרָנִסְגִי כִּפְלָב וְכַעוֹרֵב” - כְּמוֹ שְׁזוֹרְקִים

פְּרִשֵׁת מִשְׁפָּטִים

עֲצָמוֹת לְכָלֵב, שְׁאֲרִיּוֹת לְעוֹרֵב, כִּכָּה גַם תִּפְרָגֶנּוּ אוֹתֵי כְמוֹ בַעַל חַיִּים. קִבֵּל רַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא אֶת הַדְּבָרִים וּפְרָגֶנּוּ אוֹתוֹ. אַחֲרֵי שְׂיָצָא, הִתְחִיל רַבִּי לְהִצְטַעַר וְאָמַר: "מָה עָשִׂיתִי? אוֹי לִי שֶׁנִּתְּתִי פְתִי לְעַם הָאָרֶץ" - מָה זֶה בֶּן אָדָם שֶׁלֹּא לוֹמֵד תּוֹרָה בְּאִיזוֹ זְכוּת הוּא חַי, בְּשִׁבִיל מָה לְהוֹרִיד מֵהַמְּשַׁכְּרֵת שֶׁל הָאֲבָרְכִים וְלִתֵּת לוֹ? וְכֵן הִצְטַעַר וְהִתְחַרֵּט. עַד שֶׁהִגִּיעַ בְּנוֹ רַבִּי שֶׁמְעוֹן בֶּר רַבִּי וְאָמַר לוֹ: "אָבֵא, אֵתָה יוֹדֵעַ מִי זֶה שֶׁהָיָה אֶצְלָךְ? זֶה רַבִּי יוֹנָתָן בֶּן עֲמֶרָם - תִּלְמִידֶךָ, שֶׁשָּׁנָה אֶת עֲצָמוֹ קִצָּת כִּי לֹא רָצָה לְהִנּוֹת מִכְבוֹד תּוֹרָה מִיָּמָיו". מִיָּד שָׁלַח רַבִּי שְׁלִיחִים לְחַפֵּשׂ אוֹתוֹ, בְּדָקוּ וְאָכֵן זֶה הָיָה הוּא. אַחֲרֵי שֶׁרָאָה רַבִּי כִכָּה, אָמַר: "מָה אָנִי עוֹשֶׂה? אָנִי מִפְסִיד בְּכֵךְ תִּלְמִידֵי חֲכָמִים יִקְרִים שֶׁלֹּא רוֹצִים לְהִנּוֹת מִכְבוֹד הַתּוֹרָה, וְהֵם יָמוּתוּ בְּרָעֵב". מִיָּד פָּתַח רַבִּי אֶת שַׁעֲרֵי בֵיתוֹ וְאָמַר: "יִכְנָסוּ הַכֹּל" - כָּלֵם יִכְנָסוּ. וְכֵךְ גַּם אוֹתָם תִּלְמִידֵי הַחֲכָמִים הִצְנוּעִים שֶׁלֹּא רָצוּ לְהִנּוֹת בַּעֲבוּר תּוֹרָתָם, לֹא יִפְסִידוּ.

מִמֵּי מַגִּיעָה הַפְּרָעָנוֹת?

שׁוֹאֵלֵת הַגְּמָרָא: לָמָּה רַבִּי עָשָׂה כֵּךְ שֶׁלֹּא רָצָה לִתֵּת פְּרִנּוֹסָה לְעַמִּי הָאָרֶץ? אוֹמְרֵת הַגְּמָרָא: רַבִּי לְטַעְמָה - לְשִׁטְתוֹ, שֶׁאָמַר: "אֵין פְּרָעָנוֹת בָּאָה אֶלָּא בְּשִׁבִיל עַמִּי הָאָרֶץ" - אֵתֵם עַמִּי הָאָרֶץ הִבְאֵתֵם לָנוּ אֶת הָרָעֵב, הַצָּרוֹת, הָאִסּוּנוֹת, אָנִי עוֹד צָרִיךְ לְפָרְגֶנּוּ אוֹתָם? לָךְ תַּעֲבֹד! אֵתָה הִבְאֵת אֶת הָרָעֵב.

הַחֲזוֹן אִישׁ וּבֶן גּוֹרִיוֹן

מִסְפָּר שֶׁבֶן גּוֹרִיוֹן נִפְגַּשׂ עִם הַחֲזוֹן אִישׁ וְאָמַר לוֹ: "אֵתֵם הַחֲרָדִים כָּל הַיּוֹם לוֹמְדִים תּוֹרָה, תּוֹרָה, תּוֹרָה. מִי יַעֲצֹר אֶת הָעַרְבִים, אֵת הַפְּגוּעִים? עִם גְּמָרוֹת וּסְטַנְדָּרִים תִּלְחַמוּ אוֹתָם?, אֵתֵם חֲיָבִים

זְהִירוֹת, עֲמֵי הָאָרֶץ

את צה"ל". אמר לו החזון איש: "כשיוצרים בעציה צריף לפתור אותה, אבל אם כלם ישובו וילמדו תורה לא תהיה בעציה!" הוא פתח לו את התנ"ך - את אותו התנ"ך שהראה בן גוריון עצמו בהצהרת בלפור להוכיח שיש לנו טאבו על הארץ - בפרשת בקקתי: "אם בקקתי תלכו ונתתי שלום בארץ" (ויקרא כו, ו). אמר לו החזון איש: "באמת, לפי המצב של היום צריף צבא, כיון שאתם לא שומרים תורה ומצוות, אבל את הצבא צריף בגללכם! לא בגללנו" (עין בספר קשת גיבורים חלק ד עמוד 46).

הַמַּס לְכֶתֶר הַמֶּלֶךְ

זה מה שאמר רבי: אין פרענות באה אלא בשביל עמי הארץ, אומרת הגמרא: זה לא סתם משפט של רבי, זו באמת המציאות. ומספרת הגמרא (בבא בתרא דף ח ע"א), יום אחד הגיעו לרבי קבוצה של אנשים מבהלים, אמרו לו: המלך השתגע, צוה שכל אנשי טבריה יביאו לו מס לכתר חדש.

מה קרה? יצא איזה כתר אפנתי חדש. כמו שיש כאלה שמחליפים מכונית או מטבח כל שנה, הוא מחליף כתר כל שנה. אמרתי פעם: תאר לך שהקדוש ברוך הוא היה מחליף אנשים כל שנה למשהו יותר מודרני... כמה שנים הקדוש ברוך הוא משאיר אותך פה? אז למה את המכונית והמטבח אתה מחליף כל שנה? ויש כאלה גם אשה מחליפים כל שנה ה' ירחם. כך היה אותו המלך, הגיע ראש השנה לכותרים שלו וצריף כתר חדש, מה הבעיה? עושים גזרה על הצבור, אין הצבור עני (רשב"א גיטין דף ס ע"א ד"ה רבה), מס על כל אנשי טבריה שידאגו לו לכתר. הגיעו אנשי טבריה לפני רבי ואמרו לו: "בטבריה יש גם כמה אברכים בני תורה, אתה יכול לכתב לנו מכתב שגם האברכים ישלמו את

פְּרִשְׁת מִשְׁפָּטִים

הַמַּס הַזֶּה? הֲרֵי זֶה מַס עַל כָּלֶם, אָמַר לָהֶם רַבִּי: "מִה פְּתָאוּם, אַבְרָכִים? חֲלִילָה, "אֵל תִּגְעוּ בְּמִשְׁחִי" (תהילים קה, ט), הֵם לֹא יִשְׁלְמוּ. אָמְרוּ לוֹ: "אִם אַתָּה לֹא מִצְוֶה עַל הָאֲבָרְכִים גַּם לְשֵׁלֶם אֶת הַמַּס, אֲנַחְנוּ בּוֹרְחִים מִהָעִיר וּמִשְׂאִירִים שָׁם אֶת הָאֲבָרְכִים לְבַד וְהַכֵּל יִפֹּל עֲלֵיהֶם". אָמַר לָהֶם רַבִּי: "מִה אַתֶּם מְאִימִים? תִּבְרָחוּ!". חֲצִי מִהָעִיר עָמִי הָאֲרָצוֹת בְּרָחוּ. אֵיךְ שִׁבְּרָחוּ פְּתָאוּם הַגִּיעָה גְזֵרָה חֲדָשָׁה מִהַמֶּלֶךְ, אַתֶּם אֲנָשִׁי טְבָרִיה לֹא צָרִיכִים לְהֵבִיא אֶת הַכֵּל אֲלָא רַק חֲמִשִּׁים אָחוּז מִהוֹצָאוֹת הַכֶּתֶר. הַגִּיעוּ אֶל רַבִּי וְאָמְרוּ לוֹ: "עֲכָשׁוּ שׁוּגָה רַק חֲמִשִּׁים אָחוּז אוֹלִי תִכְתֵּב אֵיזָה מִכְּתָב שְׁגָם הַבְּנֵי תוֹרָה וְהָאֲבָרְכִים יִשְׁלְמוּ?" אָמַר לָהֶם: "בְּשׁוּם אֲפֹן!" אָמְרוּ לוֹ: "אִם אַתָּה לֹא אוֹמֵר לָהֶם לְשֵׁלֶם גַּם אֲנַחְנוּ נִבְרַח וְהַכֵּל יִפֹּל עֲלֵיהֶם". רַבִּי לֹא הִתְרַגֵּשׁ מִהָאִיּוֹם, וּבְרָחוּ כָּלֶם, חוּץ מִהָאֲבָרְכִים. נִשְׁאַר רַק כּוֹבֵס אֶחָד שֶׁהָיָה מְכוֹר לְעִבּוּדָה שְׂאֵמֶר: "אֲנִי לֹא עוֹזֵב אֶת הָעִיר, יֵשׁ לִי פֶה מִכְּבֹסָה". יִצְאָה גְזֵרָה חֲדָשָׁה מִהַמֶּלֶךְ שְׂאֵת כָּל הַכֶּסֶף יָבִיא רַק הַכּוֹבֵס, רָאָה הַכּוֹבֵס כֶּכָּה וּבְרַח גַּם הוּא. אֵיךְ שִׁבְּרַח אָמַר הַמֶּלֶךְ: "טוֹב, לֹא צָרִיךְ, אֵל תִּבְיָאוּ כְּלוּם". רָגַע, אָבֵל יֵשׁ אַבְרָכִים? הַמֶּלֶךְ בְּכֻלָּל לֹא סוֹפֵר אוֹתָם, לֹא בְּגִלְל שְׂאֵין לָהֶם כֶּסֶף אֲלָא פְּשוֹט הֵם קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם עַל תוֹרָה - הָעֲבִירוּ מֵהֶם עַל מְלָכוֹת (אבות פרק ג משנה ה), אָמַר רַבִּי: "רְאִיתֶם, שְׂאֵין פְּרָעָנוֹת בָּאָה לְעוֹלָם אֲלָא בְּשִׁבִיל עָמִי הָאֲרָץ? כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ עָמִי הָאֲרָץ הֵיִתָּה גְזֵרָה, אֵין עָמִי הָאֲרָץ אֵין גְזֵרָה!".

בְּבִנֵי בְּרַק אֵין פְּגוּעִים

מֵעֵין זֶה אָמַר הַחֲזוֹן אִישׁ, שֶׁבְּבִנֵי בְּרַק לֹא יִהְיוּ פְּגוּעִים, לֹא יִהְיוּ פְּצָצוֹת, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא יִפְתָּחוּ שָׁם מִשְׁהוּ חֲלוּנֵי, מוֹעֲדוֹן אוֹ קִנְיֹן פְּרוּץ. בְּמִלְחָמַת הַמִּפְרָץ הָיוּ שָׁם אֲזַעְקוֹת בְּלִי הַפְּסָקָה וְנִפְּל טִיל בְּבִנֵי בְּרַק, מִיַּד הֶלְכוּ לָרַב קִנְיָבְסָקִי שְׁיַחֲיָה, אָמְרוּ לוֹ: "כְּבוֹד הָרַב,

זְהִירוֹת, עֲמֵי הָאָרֶץ

נָפַל טִיל בְּבִנֵי בָרַק, אִיךָ זֶה יָכוֹל לֵהָיוֹת? הַחֲזוֹן אִישׁ הַבְּטִיחַ. אָמַר לָהֶם הָרַב: "זֶה לֹא בְּבִנֵי בָרַק". "בְּחֲדָשׁוֹת אָמְרוּ בְּבִנֵי בָרַק", אָמַר לָהֶם הָרַב קִנְיָבְסְקִי: "הֵם לֹא יוֹדְעִים, זֶה לֹא בְּבִנֵי בָרַק! הַחֲזוֹן אִישׁ אָמַר שְׁלֹא יִהְיֶה!" הִלְכוּ, בְּדָקוּ וְרָאוּ שֶׁזֶה נָפַל בְּגִבּוֹל בְּנֵי בָרַק רַמַּת גֵּן, חֲמֵשֶׁה עֶשֶׂר מְטָרִים מְגִבּוֹל בְּנֵי בָרַק (מִנַּחַת נִתַּן אֵינֶפֶלֶד עֲמוּד קֶעֶט). הַחֲזוֹן אִישׁ אָמַר שְׁלֹא יִפֹּל, לָמָּה? מִשְׁתַּדְּלִים שֶׁזֶה יִהְיֶה עִיר הַתּוֹרָה, אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ אִם הַיּוֹם, עִם כָּל הַפְּרִיצוֹת וְהַפְּאוֹת שֵׁישׁ שָׁם, הַהֲבִטְחָה שֶׁל הַחֲזוֹן אִישׁ עֲדִין בְּתַקְפָּה... יָכוֹל לֵהָיוֹת שֶׁהַטִּיל מִגִּיעַ וְאוֹמֵר: "פֹּה אֲנִי יָכוֹל לִפֹּל, זֶה לֹא נִרְאָה בְּנֵי בָרַק, זֶה נִרְאָה פְּרִיז, אוֹלֵי נַעֲשֶׂה אֵיזָה בְּקוֹר פֹּה". אָבֵל יֵשׁ שָׁם גַּם הָרַבֵּה תּוֹרָה, אֵין סִפָּק.

שְׁנֵאת חֲרָדִים

דְּבָרֵי רַבֵּי שְׁאָמַר: אֵין פְּרָעָנוֹת בָּאָה אֶלָּא בְּשָׁבִיל עֲמֵי הָאָרֶץ, צָרִיכִים לֵהָיוֹת נֹר לְרַגְלָנוּ. וְלָכֵן כְּדֵי לְסַלֵּק אֶת הַפְּרָעָנוֹת מֵעַם יִשְׂרָאֵל, אֲנַחְנוּ צָרִיכִים לְדַאֵג שְׁלֹא יִהְיוּ עֲמֵי הָאָרֶץ!. פְּעַם בְּאַמַּת הַיְּתֵה שְׁנֵאָה גְּדוּלָה לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, הַיּוֹם אֵין שְׁנֵאָה אֶלָּא יֵשׁ פּוֹלִיטִיקָה. אִם אַתָּה יוֹרֵד עַל הַחֲרָדִים יֵשׁ סְכוּי שְׁיִבְחָרוּ בָּךְ. אָדָם שְׁאֵין לוֹ מָה לְמַכֵּר מָה הוּא עוֹשֶׂה? יוֹרֵד עַל הַחֲרָדִים! יֵשׁ אֵיזָה פּוֹלִיטִיקָאֵי אַחַד, שֶׁהֵשֵׁם יַחְזִיר אוֹתוֹ בְּתִשׁוּבָה, הוּא הֵיָה שֶׁר הַבְּטָחוֹן וַחֲסֵר בְּטָחוֹן. לְפָנָי הַבְּחִירוֹת מָה הוּא אוֹמֵר? אֲנַחְנוּ נִלְחַם נִגַּד אֶלּוֹ שְׁמֵרִימִים נֶשֶׁק - הַמְּחַבְּלִים, וְגַם נִגַּד אֶלּוֹ שְׁלֹא מְרִימִים נֶשֶׁק - הַחֲרָדִים. לֹא נִכְנָע לֹא לָהֶם וְלֹא לָהֶם. זֶה אָדָם רְדוּד, אֵין לוֹ מָה לְמַכֵּר, חוּץ מִשְׁנֵאָת אַחֲרִים, הוּא רוֹצֵה אֶת זֶה רַק בְּשָׁבִיל לֵהֲתַקְדֵם בְּאֵיזָה תַּפְקִיד וְלִקְבֹּל קוֹלוֹת. בְּלִי זֶה הוּא לֹא הֵיָה מְדַבֵּר כְּכֹה, הוּא רוֹצֵה רַק כְּסָף וְכָבוֹד. הַיּוֹם יֵשׁ יוֹתֵר בּוֹרוֹת מֵאֲשֶׁר שְׁנֵאָה, אֲנָשִׁים בְּכָלֵל לֹא יוֹדְעִים לָמָּה שׁוֹנְאִים אֶת

פְּרִשֵׁת מִשְׁפָּטִים

הַחֲרָדִים? אֲנָשִׁים בְּכָלֵל לֹא יוֹדְעִים מֵה זֶה תּוֹרָה וּמִצְוֹת. לָכֵן אוֹמְרֵת הַתּוֹרָה בְּתַחֲלַת הַפְּרָשָׁה "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֵיהֶם" תִּגְיֵשׁ לָהֶם אֶת זֶה, תִּסְבֵּיר לָהֶם. אוֹמְרֵת הַגְּמָרָא (עִירוּבִין דָּף נד ע"ב), רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: מִנֵּין שְׁחִיב אָדָם לְשִׁנוֹת לְתַלְמִידוֹ עַד שֶׁיִּלְמְדֵנוּ? שְׁנָאֵמַר "וְלִמְדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (דְּבָרִים לא, יט). וּמִנֵּין עַד שֶׁתְּהֵא סְדוּרָה בְּפִיָּהֶם, שֶׁהַתְּלָמִיד יִבִּין אֶת הַכֹּל עַל בְּרִיו? שְׁנָאֵמַר "שִׁמָּה בְּפִיָּהֶם". וּמִנֵּין שְׁחִיב לְהִרְאוֹת לוֹ פָּנִים? שְׁנָאֵמַר "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֵיהֶם" - תִּרְאֶה לָהֶם פָּנִים.

הַתְּפָקִיד שְׁלָנוּ לָבוֹא וּלְהִנְגִישׁ אֶת הַתּוֹרָה לְכָל אֶחָד, לֹא לְהַחֲלִיט בְּשִׁבְלֵם וְלוֹמַר: "זֶה לֹא מֵתָאִים לוֹ וְזֶה לֹא". יֵשׁ הֶרְבֵּה אֲנָשִׁים שְׁחוֹשְׂשִׁים לְהַעֲמִים מִצְוֹת עַל קֶהֱל עֲדָתָם וְהֵם מַחֲלִיטִים לְחַתּוֹךְ לָהֶם בְּמִצְוֹת. אֲסוּר לַעֲשׂוֹת כֵּכָה, הַתְּפָקִיד שֶׁל הָרַב לְלַמֵּד אֶת הַכֹּל וְכָל אֶחָד יַעֲשֶׂה כְּפִי כַחוֹתּוֹ, אֵךְ אֲסוּר מֵרֹאשׁ לְהַפְחִית לָהֶם מִהַמִּצְוֹת, וּלְהַחֲלִיט שֶׁהֵם לֹא יְכוּלִים.

מָנָה נוֹסֶפֶת בְּלוּיָתָן

הַגִּיעוּ פַּעַם כְּמָה רְפוּרְמִים לְרַבִּי אֵיזִיֵּל חֲרִיף זַצ"ל וְאָמְרוּ לוֹ: "אִם אַתָּה לֹא עוֹשֶׂה כְּמָה תִּקּוּנִים בְּדַת וּמוֹחֵק כְּמָה תְּפִלוֹת מֵהַסְּדוּר, אֲנַחְנוּ הוֹלְכִים וּמִתְנַצְּרִים". אָמַר לָהֶם הָרַב: "תּוֹדָה רַבָּה, יְהִיָּה לִי חֵלֶק יוֹתֵר גָּדוֹל בְּדָג". הֵם לֹא הִבִּינוּ מֵה הָרַב אוֹמֵר, וְהוּא הִסְבִּיר: "חַז"ל אָמְרוּ (בבא בתרא דף עד ע"ב) שֶׁלְעֲתִיד לָבוֹא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִתֵּן לְצַדִּיקִים אֶת בְּשֵׁר הַלּוּיָתָן. וְעַכְשָׁו שְׁאַתֶּם מִתְנַצְּרִים יְהִיָּה לִי יוֹתֵר מֵה לְאֹכֵל". הוּא לֹא הִתְרַגֵּשׁ. יֵשׁ אֲנָשִׁים שְׁמָאִימִים: "אִם לֹא תִשְׁנֶה אֶת הַתּוֹרָה, אִם לֹא תַעֲשֶׂה אֶת הַשִּׁבְתָּ רַק 12 שָׁעוֹת, אֲנִי לֹא שׁוֹמֵר אוֹתָהּ", זֶה אָדָם טַפֵּשׁ, אָדָם שֶׁלֹּא יוֹדֵעַ מֵה זֶה הַתּוֹרָה.

זְהִירוֹת, עֲמֵי הָאָרֶץ

הַחֲפֵץ חַיִּים וְהַעֲשִׂיר

הַגִּיעַ עֲשִׂיר אֶחָד לְרַבִּי יִשְׂרָאֵל מֵאִיר הַכְּהֵן, הַחֲפֵץ חַיִּים וְצ"ל, וְהוּא בְּקִדְשָׁתוֹ הַכִּיר שֶׁהוּא לֹא שׁוֹמֵר שִׁבְתָּ, הַעֲשִׂיר הַזֶּה הָיָה תּוֹרֵם גָּדוֹל לְהִרְבֵּה מוֹסְדוֹת שֶׁל תּוֹרָה. הַחֲפֵץ חַיִּים תָּפַס לוֹ אֶת הַיָּד וּבִכָּה, שָׁאַל אוֹתוֹ הַעֲשִׂיר: "רַבִּי, לָמָּה אַתָּה בּוֹכֶה?" אָמַר לוֹ הַחֲפֵץ חַיִּים: "אֲנִי בּוֹכֶה אֵיךְ יָד כָּל כָּךְ טוֹבָה שֶׁתּוֹרַמְתָּ כָּל כָּךְ הִרְבֵּה כֶּסֶף לִישִׁיבוֹת, תִּשְׂרָף בְּגֵיהֶנָם". הַעֲשִׂיר הִתְרַגַּשׁ מְאֹד וְאָמַר לוֹ: "רַבִּי, אֵל תִּבְכֶּה, תֵּן לִי שְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת וְאֲנִי סוֹגֵר אֶת כָּל הָעֶסֶק, לֹא פּוֹתַח יוֹתֵר בְּשִׁבְתָּ", אָמַר לוֹ הַחֲפֵץ חַיִּים בְּדַמְעוֹת: "וְכִי הַשִּׁבְתָּ הִיא שְׁלִי? אִם זֶה תְּלוּי בִּי אֲנִי נוֹתֵן לָךְ אֶת כָּל הַשִּׁבְתוֹת, אֲבָל הַשִּׁבְתָּ הִיא לֹא שְׁלִי!" אָמַר לוֹ הַעֲשִׂיר: "הִרְב, אֲבָל אֲנִי לֹא יְכוֹל לְסַגֵּר מִיָּד", אָמַר לוֹ הִרְב: "אֲנִי לֹא יְכוֹל לָתֵת לָךְ אֲשׁוּר, זֹו לֹא הִתּוֹרָה שְׁלִי". בָּכָה הַחֲפֵץ חַיִּים עַד שֶׁהַעֲשִׂיר הִשְׁתַּכְּנַע.

לְכֵן הִתְפַּקֵּיד שְׁלָנוּ הוּא לְהַנְגִישׁ אֶת הַתּוֹרָה, וּלְהַסְבִּיר לְאֲנָשִׁים כְּמָה הָעֲבֵרוֹת חֲמוּרוֹת. הִרְבֵּה אֲנָשִׁים מְסַכְּנִים חוֹטְאִים מְבוֹרוֹת וְחוֹסֵר יְדִיעָה, וְיָמֵי צָרִיךְ לָתֵת אֶת הַדִּין עַל זֶה? הַהוֹרִים, הִרְבָּנִים שֶׁלֹא מְדַבְּרִים וּמְלַמְּדִים אֶת הָעָם, הַדְרִשְׁנִים שֶׁבְּמִקּוֹם לְסַפֵּר לָהֶם "וְאַלֶּה הַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֵיהֶם" מְסַפְּרִים לָהֶם כָּל מִיַּיִ דְּבָרִים טוֹבִים, אֵיךְ הַחַיִּים תּוֹתִים, זֶה נְחַמֵּד וְיִפֶּה, אֲבָל אָדָם שֶׁלֹא יוֹדֵעַ מַה זֶה שִׁבְתָּ, מַה זֹו טְהֵרַת מְשַׁפְּחָה, מַה זֶה כְּשִׁירוֹת, אַתָּה עוֹשֶׂה לוֹ שְׁעוֹר שֶׁהַחַיִּים תּוֹתִים...

בוֹרוֹת בְּכִשְׁרוֹת

הַבוֹרוֹת חוֹגְגֵת וְאַתָּה מְדַבֵּר עַל תּוֹתִים...

בָּאִים אֲנָשִׁים וְשׁוֹאֲלִים: "נְכוֹן מְתָר לְאֶכֶל דָּג בְּמִסְעָדָה לֹא כְּשִׁרָה? הֲרִי אֲנִי רוֹאֶה שְׁזֶה סְלוֹמוֹן". הֵם לֹא יוֹדְעִים שְׁאָם זֹו מְסַעָדָה

פְּרִשְׁת מִשְׁפָּטִים

לא כְּשֶׁרָה, בְּאוֹתוֹ מִחֶבֶת מְטַגְנִים גַּם בְּשֶׁר וְחֶלֶב וְשָׂרִימְפָּסִים וְחֶרְקִים. אֶחָד שׁוֹאֵל: "מָה הַבְּעִיָּה לְשִׁתּוֹת יֵין שֶׁל גּוֹי? זֶה עֲנֹבִים". חוּץ מִהַעֲנִין שֶׁל יֵין נֶסֶף, הַרְבֵּה פְּעָמִים מְעַרְבְּבִים בָּהֶם דְּבָרִים אֲסוּרִים לְטַעַם, לְמִרְאָה כְּמוֹ דָם שֶׁל חֶרְקִים בְּשֶׁבִיל שֶׁהֵינּוּ יֵהִיָּה יוֹתֵר אָדָם. זֶה שֶׁלֹּא כְּתוּב אֵת הַמוֹצָרִים הָאֵלֶּה זֶה לֹא אוֹמֵר שְׂאִין. לְצַעֲרָנוּ יֵשׁ גַּם כְּאֵלֶּה שְׁקוֹרָאִים לְעֲצָמָם רַבָּנִים וְנִכְשָׁלִים בְּזֶה, וְלָמָּה אֲנִי אוֹמֵר: "קוֹרָאִים לְעֲצָמָם רַבָּנִים?" כִּי הַתְּפִקִיד שֶׁל רַב בְּמַעֲרַכַת הַכְּשָׁרוֹת זֶה לַחֲשׂוֹד בְּכָל דְּבָר (עֵינַי כֹּלָה רַבְתִּי פֶּרֶק ח הִלְכָה א), עַד שֶׁאַתָּה לֹא יוֹדֵעַ בְּמֵאָה אַחוּז שְׁזֶה כְּשֶׁר, אַתָּה לֹא יָכוֹל לְתַת לְזֶה אֲשׁוּר.

מִשְׁגִּיחַ הַכְּשָׁרוֹת וְהַתְּרַמִּית הַגְּדוֹלָה

סֵפֶר אֶחָד מִהַמִּשְׁגִּיחִים שֶׁל בְּד"ץ הַעֲדָה הַחֲרָדִית, שֶׁבִקְשׁוּ מֵהֶם בְּאִיזָה מְפַעֵל בְּסִפְרָד שִׁיתְנוּ לָהֶם כְּשָׁרוֹת לְשִׁמּוֹן זֵית. הֵם מוֹכְנִים לְשֵׁלֶם עַל הַהִשְׁגָּחָה כְּפִי שִׁיִּצְטָרְכוּ. אוֹתוֹ מִשְׁגִּיחַ הֶלֶךְ עִם עוֹד שְׁנֵי מִשְׁגִּיחִים לְאוֹתוֹ מְפַעֵל, וְרָאוּ שֶׁבְּאַמַּת הַכֹּל כְּשׁוֹרָה, בְּדִיוֹק אִיפֹה מְכַנִּיסִים אֵת הַזֵּיתִים, אִיפֹה הֵם נִטְחָנִים וּמְסַתְנָנִים, אִיפֹה הַשִּׁמּוֹן יוֹצֵא, הַכֹּל הָיָה נִרְאָה בְּסִדֵּר. הַנִּגְלָה הָרֵאשׁוֹנָה הָיְתָה אֶלֶף חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּקִבּוּקִים, יוֹצֵאִים כָּל הַבְּקִבּוּקִים וְלִפְנֵי שְׁשָׁמִים אֵת הַתּוֹיוֹת שֶׁל הַבְּד"ץ אוֹמֵר הַמִּשְׁגִּיחַ: "מִשֶּׁהוּ הַפְּרִיעַ לִי, לֹא יוֹדֵעַ מָה. בְּקִשְׁתִּי עוֹד פְּעַם לְבָדֵק אֵת כָּל הַתְּהִלָּה. לְרֵאוֹת מְאִיפֹה מְגִיעִים הַזֵּיתִים, מְאִיפֹה הַמְשָׁלוֹחַ, בֵּינְתִים יִצְאָה נִגְלָה שְׁנִיָּה, עוֹד אֶלֶף חֲמֵשׁ מֵאוֹת בְּקִבּוּקִים. וְשׁוֹב פְּעַם אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ מָה, אֲבָל אִיזָה סֵפֶק מְקַנֵּן בְּלִבִּי, וְאֲנִי מַחְלִיט לְבָדֵק עוֹד.

כָּל הַזְּמַן בְּעַל הַמְּפַעֵל הַסִּינִי הָיָה מְסֻתָּבֵב סְבִיבָנוּ, לֹא נָתַן לָנוּ רַגַע מְנוּחָה, זֶה הָיָה מוֹזֵר. 'אִם אַתָּה סוֹמֵךְ עָלֵינוּ, לָמָּה אַתָּה כָּל

זְהִירוֹת, עֲמֵי הָאָרֶץ

כָּךְ לְחוּץ מִכֹּל צַעַד שֶׁלָּנוּ?.

כַּעֲבוּר כַּמָּה דְקוֹת מִיִּשְׁהוּ קָרָא לְבַעַל הַמִּפְעָל. נִצְלַתִּי אֶת הַהוֹדְמָנוֹת, וְתַפְסֹתֵי שִׂיחָה עִם אֶחָד מֵהַפּוֹעֲלִים שָׁם, שְׂאֵלֹתֵי אוֹתוֹ: תִּגִּיד לִי, אֵיךְ אַתֶּם מְנַקִּים פֹּה אֶת הַמְּכֹנּוֹת? אֵיזָה חֶלֶק אַתֶּם מְנַקִּים? הוּא אוֹמֵר לִי: בּוֹא תִרְאֶה מֵאִיפֹה אֲנַחְנוּ מְנַקִּים - הוּא רָאָה שֶׁהַבּוֹס מְתִיחַס אֵלֵינוּ יָפֶה, הוּא הֵבִין שֶׁשְׂוֹה לְהִתְנַהֵג אִתָּנוּ בְּכָבוֹד, הוּא לָקַח אוֹתִי לְמַעֲלָה לְרֹאשׁ הַצְּנוּר וְאָמַר לִי: הִנֵּה, אֶת הָאֲזוּר הַזֶּה מְנַקִּים, וּפֹה פּוֹתְחִים אֶת הַצְּנוּר וּמְנַקִּים. שְׂאֵלֹתֵי: "לָמָּה אַתָּה פּוֹתֵחַ פֹּה?" וְהַעוֹבֵד גִּלְיָה: "זֶה הַסּוּד שֶׁל הַמִּפְעָל, בּוֹא אֲנִי אֲגִלְיָה לָךְ", הוּא פָּתַח אֶת הַצְּנוּר וְרִאִינוּ שֶׁבְּתוֹךְ הַצְּנוּר הַגָּדוֹל יֵשׁ שְׁנֵי צְנוּרוֹת, בְּאֶחָד מֵהֶם עוֹבֵר שֶׁמֶן הַזֵּית שֶׁטָּחְנוּ בַּמִּפְעָל, וּבַצְּנוּר הַשְּׁנַי מַגִּיעַ שֶׁמֶן מִמְּקוֹם אַחַר לְחִלוּטִין! לֹא יוֹדֵעַ בְּכֹל מֵאִיפֹה זֶה מַגִּיעַ, יְכוּל לְהִיּוֹת שֶׁמֶן מְכֹנּוֹת, שֶׁמֶן מֵהַחֵי אוֹ מֵהַצּוֹמֵחַ, וְהַכֹּל מֵתַעְרָב בְּבִקְבוּקִים.

סִפֵּר הַמְּשֻׁגָּח: "בְּאוֹתוֹ רָגַע חֲשֵׁשְׁתִּי מְאֹד, אֲנִי בְּאָרֶץ זָרָה עִם שְׂלֹשֶׁת אֲלָפִים בְּקְבוּקִים, פָּתַחְתִּי לְהַגִּיד לְבַעַל הַמִּפְעָל שְׂגִלִּיתִי אֶת הַתְּרֵמִית שְׁלוֹ, אֲזַ תַּפְסְנוּ אֶת הַרְגָּלִים וּבְרַחְנוּ עִם כָּל הַמְּדַבְּקוֹת שֶׁל הַבֶּדֶךְ"ץ, הַגַּעְנוּ לְאָרֶץ וְהוֹדִינוּ לָהּ שֶׁהֲצִיל אוֹתָנוּ".

מִי הָיָה יְכוּל לְחַשֵּׁב עַל דְּבַר כָּזֶה, שֶׁבְּתוֹךְ הַצְּנוּר יֵשׁ שְׁנֵי צְנוּרוֹת? אַתָּה רוֹאֵה זֵיתִים נִכְנָסִים וְשֶׁמֶן יוֹצֵא, אֲבָל זֶה שֶׁמֶן מִמְּקוֹם אַחַר לְחִלוּטִין. זֶה סִיעֶתָא דְשִׁמְיָא, שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵר.

לְהַנְגִישׁ אֶת הַמְּצוֹת

אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ צְרִיכִים לְסַפֵּר וּלְהַסְבִּיר בְּשַׁעוּרִים בְּבַחֲבִינַת "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׂים לְפָנֵיהֶם" - לְהַנְגִישׁ לָהֶם אֶת קִיוּם

פְּרִשֵׁת מִשְׁפָּטִים

הַמְצוֹת, וּלְהַסְבִּיר לָהֶם כָּכֵל הַנִּתֵּן.

מִרְן הַשְּׁלַחַן עָרוּךְ רַבִּי יוֹסֵף קָאָרוּ וְצ"ל לְפָנָי כַּחֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנָה הַחֲלִיט לְחֵבֶר סֵפֶר, אַחֲרֵי שֶׁהָרִי"ף וְהַרְמַב"ם חִבְּרוּ סֵפָרִים, אַחֲרֵי פְּסָקֵי הַתּוֹסְפוֹת וּבַעַל הַטּוֹרִים, הַחֲלִיט רַבִּי יוֹסֵף קָאָרוּ: 'אֲנִי מִחֵבֶר סֵפֶר; בְּשִׁבִיל מָה? כִּדֵּי שִׁיְהִיָּה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד אֶת כָּל הַהֲלָכוֹת עָרוּכוֹת כְּמוֹ שְׁלַחַן עָרוּךְ, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לְטָרַח וּלְחַפֵּשׁ יוֹתֵר מִדֵּי, כָּל הַהֲלָכוֹת בְּכַף יָדָהּ, כִּדֵּי שִׁיְהִיָּה "וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לְפָנֵיהֶם", לְכֵן הוּא קָרָא לְסֵפֶרוֹ שְׁלַחַן עָרוּךְ (הַקְדַּמַּת הַמַּחְבֵּר לְשַׁלְחַן עָרוּךְ אֹרַח חַיִּים).

סֵפֶר חַיֵּי אָדָם

אַחֲרֵי הַשְּׁלַחַן עָרוּךְ בָּאוּ עוֹד רַבָּנִים וְאָמְרוּ: 'נִעֲשֶׂה יוֹתֵר קָל, קִצּוֹר שְׁלַחַן עָרוּךְ'. כְּמוֹ לְמִשַּׁל הַסֵּפֶר חַיֵּי אָדָם שֶׁחִבְּרוּ רַבִּי אַבְרָהָם דִּבְצִיג וְצ"ל, שֶׁהוּא קִצּוֹר וְתַמְצוֹת שֶׁל הַשְּׁלַחַן עָרוּךְ.

מִסֵּפָרִים שֶׁשָּׂאֻלוּ אוֹתוֹ: "לָמָּה קָרָאתָ לְסֵפֶר חַיֵּי אָדָם?" אָמַר לָהֶם שְׁתֵּי סְבוֹת: א' זֶה כָּל חַיֵּיוֹ שֶׁל הָאָדָם, מִי שְׁלוּמֵד אֶת זֶה יוֹדֵעַ אֵיךְ לַחֲיוֹת. ב' כִּדֵּי שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ קִצּוֹר עַל הַסֵּפֶר שְׁלִי וַיִּקְרָאוּ לוֹ קִצּוֹר חַיֵּי אָדָם, אֲנִי קִצְרֵתִי מִסִּפְיָק (שִׁפְעַת חַיִּים מִצְאֵנוּ חֶלֶק יָא עֲמוּד תִּיא).

תְּלַמֵּד אַחֲרֵים

אַחֲרָיו בָּאוּ עוֹד פּוֹסְקִים וְקִצְרוּ עוֹד וְעוֹד כִּדֵּי שֶׁהָאָדָם יוּכַל לְדַעַת אֵיךְ לְהַתְנַהֵג בְּכָל שָׁלֵב בְּחַיִּים, מְתֵי לְאָכֵל, לְשִׁתּוֹת, לִישׁוֹן, מָה מִתֵּר מָה אֲסוּר? וְאִם אֶתָּה כֹּבֵר יוֹדֵעַ? תְּלַמֵּד הַלָּא לְאַחֲרֵים, יֵשׁ אֶחָד שָׂאוֹמֵר: "אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ לְדַרְשׁ", אֶל תְּדַרְשׁ! אֶתָּה רוֹאֵה אֶת הַשֶּׁכֶן שֶׁלָּךְ, תִּגִּיד לוֹ: "בִּקְרָתוֹב, נְטִלְתָּ יָדֶימֶ?" הוּא יִשְׁאַל אוֹתָךְ:

זְהִירוֹת, עֲמֵי הָאָרֶץ

”מה זה נטילת ידים?” תסביר לו איך נוטלים ידים. ואם אין לך נטילה? קח כוס תעשה ימין שמאל שלש פעמים. הוא ישאל אותך בזלזול מה זה? תגיד לו מה אכפת לך, תעשה בשביל החידקים שילכו. תגיד לו: ”תניח תפלין, זה ישמר לך על המח ועל הלב”, לא משנה מה הסבה שיניח העקר שזכית להניח לו, אם הוא הניח תפלין אפלו פעם אחת בחייו הוא יצא מגדר ‘קרקפתא דלא מנח תפלין’ (עיין ראש השנה דף יג ע”א, וברמב”ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ה, ובספר תורה שלמה חלק יב פרשת בא מילואים עמוד רסח סימן מג), הוא יזכה ליצאת מהגיהנם בזכותך! אתה רואה אדם שלא שומר שבת, תזמין אותו אצלך בתנאי שלא יסע בשבת. הוא יבוא, יאכל וישתה, יהנה [כמובן שיהיה אדם הגון ולא חשוד בענייני צניעות] וירצה לעשות ככה גם בביתו.

לצערנו הרבה אנשים לא אכפת להם כל כך מהשני, לכן באה התורה ואמרת ”ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם”. לפנייהם - אל תדאג רק לעצמה, שלא יגיע מצב של ”כי תצא אש ומצאה קצים ונאכל גדיש” - אלו הצדיקים.

ה' יזכה אותנו בעזרת השם לזכות את הרבים, ולעשות רצונו כרצונו אמן ואמן.

